

خرید و فروش وقف

از دیدگاه فقهاء شیعه

www.ketab.ir

سکینه حدادی

پدیدآورنده : حدادی، سکینه -
 عنوان : خرید و فروش وقف از دیدگاه فقهاء شیعه
 تکرار نام پدیدآور : سکینه حدادی
 مشخصات نشر : قم : گنج عرفان، ۱۳۹۱
 مشخصات ظاهری : ۱۶۰ ص.
 شابک : ISBN 978-600-6061-37-5
 وضعیت‌طهرست‌نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۹ - ۱۶۰؛ همچنین بصورت زیرنویس.
 موضوع : وقف (فقه)
 موضوع : خرید و فروش (فقه)
 موضوع : وقف - فتواها
 موضوع : فقها - نظریه دربارهٔ وقف
 رده‌کنگره : ۴۴۰.۱۳۹۱ : ۲/۲ : BP۱۹۳
 رده‌دیویی : ۲۹۷/۳۷۲

www.ketab.ir

■ خرید و فروش وقف از دیدگاه فقهاء شیعه

● سکینه حدادی

☐ ناشر: گنج عرفان

☐ چاپ : ذاکر

☐ ناظر چاپ: مسعود حبیب‌الهی

☐ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

☐ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

☐ قیمت: ۵۵۰۰ تومان

☐ شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۶۱-۳۷-۵

مرکز پخش:

همراه: ۰۲۵۱-۷۷۶۶۵۶۷ تلفن: ۰۹۱۲۷۵۰۲۲۹۴

قسم: صفایه، کوچه ۲۸، کوچه جلازاده، پلاک ۶۹

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۰	تشکر و سپاس
۱۲	اهمیت و جایگاه وقف:
۱۵	فصل اول: مبانی و مفاهیم
۱۷	بیع:
۱۸	وقف:
۱۹	بطون:
۱۹	مباحث تأثیرگذار در احکام وقف
۱۹	عقد یا ایقاع بودن وقف
۲۲	صیغه وقف:
۲۴	قصد قربت در وقف:
۲۶	راه‌های ثابت شدن وقفیت اعیان:
۲۹	فصل دوم: اقسام وقف
۳۱	اقسام وقف از نظر زمان
۳۱	وقف منقطع:
۳۲	وقف مؤبد:

- ۳۲ اقسام وقف از نظر ملکیت
- ۳۲ وقف فک ملکیت:
- ۳۳ وقف ملکیت:
- ۳۳ اقسام وقف از لحاظ عنوان، افراد یا جهات:

- ۳۵ فصل سوم: بیع وقف
- ۳۷ مقدمه
- ۳۸ وقف مؤبد
- ۳۸ الف- بیع وقف مؤبد فک ملکیت
- ۴۳ ب - تنبیه:
- ۴۵ ج- بیع وقف مؤبد تملیک
- ۴۶ بیع وقف منقطع:
- ۴۷ صورت اول:

- ۵۵ فصل چهارم: عمومات منع بیع وقف
- ۵۷ الف- عمومات منع بیع وقف و بررسی آنها:
- ۵۸ بررسی روایات:

- ۸۳ فصل چهارم: حقوق مانع بیع وقف
- ۸۵ حقوق مانع از بیع وقف:
- ۸۶ بررسی حقوق مانع بیع وقف:

- ۸۹ فصل پنجم: مستوعات بیع وقف
- ۹۱ خراب شدن وقف و عدم امکان انتفاع از آن با بقاء وقف:

۹۶ حکم خرابی بخشی از وقف:
۹۷ خرابی وقف و خارج شدن از حد انتفاع معتد به:
۹۸ خرابی وقف و کم شدن منافع:
۱۰۰ انسخ و اعود بودن بیع وقف:
۱۰۵ ضرورت شدید موقوف علیهم به بیع وقف:
۱۰۶ شرط واقف جهت فروش وقف هنگام نیاز:
۱۱۲ وجود خوف خرابی:
۱۱۹ بروز اختلاف بین موقوف علیهم و احتمال تلف اموال و نفوس:
۱۲۱ وجود اختلاف و ضرر عظیم:
۱۲۲ بقاء وقف مر جب فساد و مباح شدن نفوس:
۱۳۱ فصل ششم: فروعیات
۱۳۳ بیع وقف در صورت مرتفع شدن موقوفات:
۱۳۳ الف- سبب بطلان وقف:
۱۳۹ ب- مقتضای بطلان وقف:
۱۴۱ متولی فروش وقف:
۱۴۳ بدل:
۱۴۳ الف- خرید بدل:
۱۴۶ ب- بدل مماثل:
۱۴۹ ج- احکام بدل:
۱۵۰ الف- بیع اجزاء و آلات:
۱۵۴ ب- بیع استار کعبه:
۱۵۴ فتاوی مراجع تقلید:
۱۵۵ ۱- فتاوی حضرت امام خمینی <small>علیه السلام</small> :

- ۲- حضرت آیت الله شیخ لطف الله صافی گلپایگانی ۱۵۵
- ۳- آیت الله حسین نوری همدانی: ۱۵۶
- ۴- آیت الله محمد تقی بهجت: ۱۵۶
- ۵- آیت الله حاج سید علی حسینی سیستانی ۱۵۶
- ۶- آیت الله فاضل لنکرانی ۱۵۷
- منابع مأخذ ۱۵۹

www.ketab.ir

الحی!

دستان پر از نیاز خود را رو به سوی آستان بی نیاز تو بلند کرده ام و

خشنده عرض می دارم که اگر تکدش، ناچیز بنده ی حقیرت را در راه

نشر معارف اسلامی و تبیین اسلام با نگاه کریمانه است پذیرفته ای، من

نیز پادشاه لب بنده نوازی ترا بجهت محض پر محبت پدر و مادر بزرگوارم

قدیم می نمایم. امیدوارم محبت کرده و بیننده

انشاء الله

تشکر و سپاس

خداوندا! ای والا معبود عابدان! ای مراد عارفان و امید سرگشتگان! ای کسی که تنها رب و مولایم هستی! با بهترین ذکر و سپاس به درگاهت عرضه می‌دارم: الحمدلله رب العالمین که مرا فیض چشیدن جرعه‌ای از معارف زلال و گوارایت را بخشیدی. عالی‌ترین تجلیات و والاترین دزود و سلام بر خاتم انبیاء و خاندان پاکش باد که دلیل آفرینش ما سوی الله می‌باشد. از فیض وجودشان خاکیان به افلاک رسیده‌اند و جهان در انتظار آخرین سلاله‌شان لحظه شماری می‌کند. عجل الله فرجه و سهل الله مخرجها. درود بر روح پاک ابر مرد تاریخ امام عباس، خمینی کبیر که دل‌ها را با اخلاص در عبودیت و کیاست ذر سیاست فتح کرده و در بی‌کری کران بر ارواح شهیدان که بهترین فرزندان و شاگردان امام‌شان بودند و با استدعای اسلامی و نصرت از پیشگاه الهی برای پرچمدار ایران اسلامی و امید جهان، ولی امر مسلمین حضرت آیه الله خامنه‌ای دامت برکاته.

در خاتمه از راهنمایی سرکار خانم زهرا طهماسبی که در نوشتن این کتاب با رهنمودهای مفیدشان بنده را مورد لطف و مساعدت خود قرار داده تشکر و سپاس فراوان دارم. هم‌چنین از سرکار خانم معصومه عظیمی که مشاوره با ایشان، تصویر روشنی از چگونگی انجام وظیفه‌ام در تدوین این کتاب در اختیار من گذاشت، قدردانی و سپاس فراوان دارم.

قال الله تعالى في كتابه:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ.

کسانی که در شب و روز از اموالشان به صورت پنهانی و آشکار انفاق می‌کنند برای ایشان است اجری عظیم و در روز حساب بیم و هراس و اندوهی به دل نخواهند داشت.

قال علی عليه السلام:

يا بن آدم كن وصي نفسك و اعمل في مالك ما تؤثر ان يعمل فيه من بعدك.

حضرت علی عليه السلام فرموده اند:

ای فرزند آدم تو وصی مال خویش باش از مال و دارائیت بده آنچه را که می‌خواهی

پس از تو بدهند.

سنت وقف از اعمال صالح و نیکو در اسلام است که از آن به عنوان صدقه جاریه نام برده شده است و سفارشات از معصومین علیهم السلام در این زمینه به ما رسیده که از پیروان خود خواسته‌اند به این امر مستحب عمل نموده و برای حیات پس از مرگ خود صدقه پر برکت وقف را به جای گذارند. عمل وقف به این صورت است که انسان ملک یا مالی را در اختیار همه مردم یا گروه خاصی از آنها قرار می‌دهد تا از منافع آن استفاده کرده یا از آن انتفاع نمایند. مثل اینکه زمینی را برای ساختن مسجد در اختیار مردم قرار داده یا پول ساخت مسجد را در اختیار آنها قرار دهد یا منزلی را برای سکونت مستمندان، یا حتی کتاب‌هایی را برای مطالعه پژوهشگران در اختیار آنها قرار می‌دهد و امثال این موارد تا بنده‌های خداوند از اموال وقف شده استفاده نمایند و کمکی برای زندگی آنها باشد. حال مسئله‌ای که مطرح می‌شود این است که آیا واقف (وقف کننده) یا موقوف

علیهم (کسانی که ملک برای آنها وقف شده) یا اشخاص دیگری می‌توانند در مواقعی مثل نیاز خود واقف یا نیاز موقوف علیهم اقدام به فروش وقف نمایند یا خیر؟ و یا اگر وقفی رو به خرابی گذاشت تکلیف چیست؟ آیا می‌توان به خاطر جلوگیری از خرابی آن را فروخت؟ در این کتاب سعی شده است استدلال‌های قائلین به جواز خرید و فروش وقف و قائلین به عدم جواز خرید و فروش وقف مورد بررسی قرار گیرد تا پاسخ معقول و مشروع مسأله روشن شود.

دین ثوری صرف نیست که در زندگی هیچ کاربردی نداشته باشد یا اعتقاد تنها به میانی آن کافی باشد بلکه ایمان و عمل دو بال پرواز برای صعود به قله کمال می‌باشد.

اهمیت و جایگاه وقف:

در اسلام این عقیده وجود دارد که از جمله برترین انسان‌ها کسانی هستند که نسبت به خداوند مطیع‌تر و نسبت به بندگی خدا خدمتگذارتر باشند. همچنان که رسول گرامی اسلام ﷺ فرمودند: بهترین افراد کسی است که خیرش به مردم بیشتر باشد. وقف مال عملی است که می‌توان به وسیله آن هم اطاعت فرمودن الهی را به جا آورد و هم محبت و خدمتی به بندگان نمود. در آیه‌ی شریفه‌ی فوق آمده است: *لَا تَنْفِقُوا مَالَكُمْ سِرًّا وَنَجْوًى وَبِظَهْرٍ مُّكْتَبٍ* (پنهان سبب پاداش نزد خدای تعالی و دور شدن اندوه می‌شود. و نه در انفاق مال است که می‌تواند به صورت پنهان یا آشکار انجام شود و نفع آن به مسلمین می‌رسد و واقف با تسبیل منافع موقوفه، خود را در راه تجارت پرسودی که امر به آن شده قرار می‌دهد و برخوردار از پاداش آخروی آن خواهد بود. او مالکیت کوتاه مدت دنیای خود را به بهرمنندی مستمر و همیشگی تبدیل نموده است. بایع ماهر کسی است که در هیچ معامله‌ای متضرر نشود و بیعی که طرف خریدارش خداوند باشد بدون شک فاقد ضرر و زیان خواهد بود. بنابراین فضیلت وقف این است که ثمن منافع مستبیل شده را زب کریم پرداخت می‌نماید لذا وقف درختی است که میوه‌اش پیوندی از حسنات دنیا و آخرت است.

پس قبل از انجام هر عملی لازم است ابتدا از شرایط صحت و آداب عمل اطلاع کافی پیدا کرده و سپس اقدام به عمل نمود. همچنین وقف یکی از اعمال عبادی است که از صدر اسلام تاکنون بین مسلمین مرسوم بوده و نمونه‌های بارز از انفاق مال، که آداب خاص خود را دارد و اکنون که به یمن نعمت بزرگ استقرار حکومت اسلامی، رواج بیشتری پیدا کرده است و به اقتضای زمان سؤالات عدیده‌ای پیرامون مسائل دینی از جمله وقف، اذهان را به خود مشغول می‌کند که پاسخ‌گویی به این سؤالات، پژوهش و بررسی جدیدی را جهت مسائل مستحدثه و تبیین و تشریح اصل مطلب می‌طلبد به همین خاطر پژوهش خود را جهت تفقه بیشتر در فقه پیرامون وقف انتخاب نمودم و از خداوند متعال قدرت اداء حق مطلب و انجام وظیفه را در حدّ توان با توجه به امکانات بسیار محدود خواستارم.